

● دکتر غلامحسین جباری

بیمه و مسئولیت پرخطر حسابرسی

بالاخره کلیه مراجعی که در فعالیت شرکت تجارتي و یا مؤسسه عام‌المنفعه نفعی دارند و یا بر آن نظارت می‌کنند، در این نگرانی سهیم می‌باشند. موارد نگرانی بطور خلاصه چنین است:

— آیا کلیه دارایی‌ها و حقوق مؤسسه را مدیران شناسایی و حفظ کرده‌اند و در حسابها به نحو مطلوب و متداول منعکس شده است و در دسترس مدیران قرار دارد؟

— آیا بدهی‌ها به اشخاص دیگر اعم از طرف‌های معامله و سازمان‌های ذینفع به صورت شفاف در حساب‌ها منعکس است و محل کافی برای انجام تعهدات و پرداخت دیون در مواعد مقرر وجود دارد؟

— آیا درآمدهای ناشی از فعالیت‌ها مشخص و قابل دستیابی است؟

در جوامع پیشرفته اقتصادی و در کشورهای رو به رشد بخش عمده فعالیت‌های اقتصادی و دادوستدهای مالی را شرکت‌ها و مؤسساتی انجام می‌دهند که غالباً هدف‌های انتفاعی و بعضاً هدف‌های غیرانتفاعی دارند. همه این شرکت‌ها و مؤسسات را مدیرانی اداره می‌کنند که مورد اعتماد صاحبان سهام و افرادی هستند که از خدمات آنها بهره می‌برند. اما این اعتماد هر قدر وسیع و موجه باشد مانع از نگرانی آنها نسبت به اشتباهات و خلاف‌های سهوی و گاه عمدی آنها نیست. به علاوه سایر اشخاص و مراجع از جمله افراد طرف معامله و سازمان‌های عمومی مثل دستگاه‌های مالیاتی، بیمه‌های اجتماعی، گمرک و شهرداری‌ها و

- آیا هزینه‌ها متناسب با فعالیت‌ها و درآمدهای مورد انتظار هستند و برای تعهدات و هزینه‌های آتی محل کافی به صورت اندوخته و ذخیره منظور شده است؟

- آیا فعالیت‌های مؤسسه موجب وارد آمدن خسارت به اشخاص معین و یا محیط زیست نشده است و مسئولیتی به دلیل عملکرد مؤسسه در قبال اشخاص و جامعه وجود ندارد؟ و اگر دارد پوشش بیمه‌ای برای آنها در نظر گرفته شده است؟

- و بالاخره آیا مدیران در انجام فعالیت‌ها قوانین کشور و ضوابط حرفه‌ای را رعایت کرده‌اند و به خصوص با مشتریان رفتار نامناسبی که موجب کاهش اعتبار مؤسسه و در نتیجه محدودیت فعالیت مؤسسه در آتیه بشود، نداشته‌اند؟

بدیهی است هیچیک از صاحبان سهام و افراد و مراجع ذینفع و مشتریان امکان و حق نظارت و بازجویی از مدیران را ندارند. از طرف دیگر مدیران نیز فرصت و تحمل مواجهه و ادای توضیحات به هر شخص کنجکاوی را ندارند. دقت و وسواس در انتخاب مدیران قابل اعتماد گرچه مفید است ولی عملاً مشکلی را حل نمی‌کند. اما راه حل مؤثر و مناسب که در همه کشورها به آن متوسل می‌شوند، این است که اشخاصی به عنوان بازرس و یا حسابرس از بین کسانی و یا سازمان‌هایی که تخصص و صلاحیت و تجربه دارند انتخاب نمایند.

این اشخاص با رعایت ضوابطی که وجود دارد و مزاحم کار مدیران نیست به مدارک و حسابها رسیدگی کنند و اطلاعات موردنیاز خود را بدست آورند تا آنجا که بتوانند صحت معاملات و دقت حسابها و همچنین عدم احساس نقص و یا خطا و

یا تخلف را گواهی نمایند. یا احتمالاً مواردی را که برخلاف اصول و موازین کار و صداقت مدیران دیده‌اند، گزارش نمایند. این گزارش که معمولاً به مجمع عمومی صاحبان سهام شرکت و یا هیئت امنا مؤسسه غیرانتفاعی و یا در صورت لزوم به مراجع نظارتی و ذینفع هم ارسال می‌شود اطلاعات موردنیاز را در اختیار آنها می‌گذارد و نگرانی‌های بی‌جهت آنها را مرتفع خواهد ساخت.

اما مسئله مهم این است که بازرس یا حسابرس که به این ترتیب مانع از نگرانی صاحبان سهام و مراجع ذینفع و گروه بیشمار افراد طرف معامله یک مؤسسه می‌شود و موجب مصونیت مدیران از هرگونه ایراد و اتهام و سوءظن می‌شود خود بار سنگینی از مسئولیت را بر عهده می‌گیرد. زیرا بازرس یا حسابرس اعم از اینکه شخص حقیقی باشد یا حقوقی گرچه دانش و تجربه لازم را برای ایفای نقشی که به عهده گرفته است دارد ولی بهرحال خود او نمی‌تواند از اشتباهات و خطاها و ضعف‌های انسانی منزه باشد. زیرا:

- ممکن است مدیران ترتیبی بدهند که حسابرس به همه اطلاعات لازم برای یک قضاوت کامل و صحیح دسترسی پیدا نکند.

- ممکن است حسابرس در مواردی خود مرتکب اشتباه، کوتاهی، بی‌دقتی گردد و در موارد خاص از دانش فنی و تجربه کافی برای ارزیابی اطلاعات و قضاوت درباره صحت و سقم آنها کم بهره باشد.

- ممکن است به‌رغم دقت و صحت در عمل و ارایه گزارشی کاملاً شفاف و مطلوب، حسابرس یا بازرس به ناحق از طرف بعضی مدیران و یا صاحبان منافع مورد اعتراض و شکایت قرار گیرد و رسیدگی به اعتراضات و شکایات گرچه در نهایت

سنگینی بار مسئولیت حسابرسان و نیز لزوم یافتن نوعی بیمه برای پوشش این مسئولیت است. بنابراین از اهل فن از هر دو رشته حسابرسی و بیمه دعوت می‌کنیم که در این مطالعه شرکت نمایند تا با همفکری و تبادل نظر کارشناسان بتوانیم بیمه‌ای را که متناسب با نیازهای جامعه حسابرسی و امکانات شرکت‌های بیمه باشد و با توجه به تمامی جهات و مقررات پایه‌ریزی کنیم.

به برائت حسابرس یا بازرس منتهی می‌شود ولی برای مدتی موجب دردسر و خدشه‌دار شدن اعتبار و حیثیت او شود.

اینها همه مؤید مسئولیت سنگینی است که به دوش حسابرس یا بازرس قرار می‌گیرد و برای او خطرآفرین است. می‌دانیم که در یک جامعه مترقی از جمله شروط و لوازم رشد و توسعه فعالیت‌ها این است که هر صاحب مسئولیتی تحت پوشش بیمه مسئولیت قرار گیرد، همانطور که هر صاحب مال و ثروتی از انواع بیمه در مقابل خطرات احتمالی استفاده می‌کند.

اگر حسابرس پوشش بیمه‌ای کافی نداشته باشد سعی می‌کند به ترتیب دیگری خود را در مقابل مسئولیت سنگینی که دارد پوشش بدهد به این ترتیب که چتر احتیاط را به دست می‌گیرد. هر جا که احساس تردید کند تا آنجا که بتواند گزارش را مهم و غیرشفاف می‌نویسد و تا آنجا که بتواند برخی موارد را عمداً اما به ظاهر سهواً نادیده می‌گیرد. گاهی عبارات خاصی که اغلب پیش ساخته و متداول هستند در گزارش‌ها دیده می‌شود که هدف آنها رفع مسئولیت از حسابرسی است که در وضع موجود می‌توان گفت اجتناب‌ناپذیر است. اما اگر حسابرس یا بازرس متکی به یک نوع بیمه مسئولیت مناسب کار خود باشد می‌تواند با خیال آسوده و احساس امنیت کافی به کار پردازد و قطعاً کیفیت گزارش او صورت دیگری خواهد داشت.

هدف از نگارش این سطور مطرح کردن بحثی است در باب اهمیت و